

Izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne.

Uredništvo in upravništvo
»Zarje«
v Ljubljani,
Dalmatinova ulica šte. 3.

Sprejemajo se le frankirani dopisi. Rokopisi se ne vračajo.

ZARJA

Socialistično glasilo.

Posamezna številka stane 1 Din.

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom 4 Din mesečno. Za Nemčijo 5 Din., za drugo inozemstvo in Ameriko 6 Din.

Reklamacije so poštne proste.

Oglasi po dogovoru.

Proletarci vseh dežel, združite se!

V Ljubljani, v soboto 26. avgusta 1922.

Ne demagogija, resno delo vodi k zmagi!

Oderuhi imajo dobra ušesa.

Nepričakovano je nastala večja draginja. In res čudno je, da se vsako leto, ko je žito pospravljeno, dvigajo cene. Vlada pa se tudi vsako leto začne posvetovati o merah proti draginji takrat, ko so špekulanti kupili in pospravili žito v svoja skrivna skladišča. Spričo teh dogodkov, preprost državljani res ne ve, ali so gospodje tako naivni ali pa imajo občinstvo za tako kratkovidno, da mu servirajo vsako leto te prestane predloge in ankete — post festum. Prav značilen primer za resnost protidraginjskih akcij smo tudi te dni čitali v listih o nekem srbskem trgovcu. Minister je veletrgovcu dovolil, da uvozi pšenico iz Rumunije, najbrže še brez carine, v Jugoslavijo za gladojoče pokrajine južne Srbije. Trгоvec je pšenico prejel ter jo takoj prodal Avstrijcem in po Dunavu se je odpeljala mimo Belgrada v inozemstvo. Ako je to poročilo resnično, je dotični trgovec oderuški slepar, in malomarnost v upravi je kriva, če se ni preprečila taka sleparija in kaznovala.

Podobno kakor v navedenem primeru se godi tudi z domačim pridelkom.

Pravijo, da letos ni bila posebno dobra žetev, toda, dokler minister ni govoril o „boju proti draginji“, smo imeli vsaj moko, zdaj pa ne kate-rih pokrajinah bele moke sploh ni več. Izginila je kakor kafra in cene — grede kvišku.

Navidez je težko najti pravi vzrok silnemu draženju, vendar pa je razvidno iz tega, ker mlevskih produktov sedaj po žetvi ni na trgu, da špekulanti žito zadržujejo in čakajo, da se cene še bolj dvignejo. konzumenti in mali trgovci pa čakajo, da cene padejo. To je deloma vzrok, da mlevskih produktov ni dovelj v prometu.

In kaj se zgodi potem? Velike količine žita pridejo prej ali slej na trg. Žita pa vobče ne dobi ne konsument ne trgovec, marveč pokupijo ga banke in veliki mlinci za drag denar, in bodo zopet navijali cene kakor se jim bo poljubilo. Žita namreč tudi ne more nihče nakupiti, ker gre za ogromne milijonske zneske, s katerimi pa razpolagajo le banke. Banke zaradi tega tudi ne dajo danes kreditov trgovcem, ne konsumnim organizacijam, ne drugim zavodom, ker hočejo same monopolizirati trgovino in špekulirati z blagom. Banke danes niso več zavodi, ki s krediti pospešujejo gospodarski razvoj, nego so družbe, ki špekulirajo na račun državljanov.

Tako je bilo zadnja leta in tudi letos ne bo drugače. Ti velekapitalistični krogi bodo tudi letos v zaščiti režima diktirali cene in izstradali narod.

Kako naj se ubrani ljudstvo temu izkoriščanju. Vlada in občine ne store ničesar. Če pa govori minister o boju proti draginji, se tega vprašanja sploh ne dotakne. Ministrska komisija za boj proti draginji skliče sejo in povabi nanjo zastopnike velikih mlinov in bank, in — če niste tepci — vendar ne boste mislili, da bodo ti gospodje predlagali vladi, da naj špekulante in oderuhe z živili pobesi!

Iz tega stvarnega položaja je dovelj jasno razvidno, da je vsaka obljuba o boju proti draginji od strani te vlade neresna obljuba. Delavstvo si bo moralo svoj položaj izboljšati v boju za boljše plače z močnimi strokovnimi in tudi političnimi organizacijami.

Dokler bodo pa boj proti draginji vodili naši sedanji ministri, bo draganja naraščala. Imajo namreč tudi na tem interes.

tezaž prst pod nosom, ker veš, da imaš na svoji strani vzorni demokratski zakon o zaščiti države ter redu in radu.

Kompliment!

Zahtevali smo po vojni poverjenike za socialno skrb. Vedeli smo, kakšno nalogo imajo ta poverjeničstva, ko pa je prevzela belgrajska vlada vse funkcije pokrajinskih vlad, so ustanovili ministrstvo za socialno politiko, češ, da prevzame tiste naloge, ki so jih imela pokrajinska poverjeničstva za socialno skrb. V tej veri smo bili vsi in smo še danes, dasi nas je to ministrstvo z ozirom na svoje delovanje grozovito razočaralo, ker ne najdemo v njem niti sence naslednika nepopolnih poverjeničstev za socialno skrb, marveč le simple ministrstvo, ki polagoma likvidira oziroma odpravlja vse, kar je bilo pred centralizacijo vlade v namene socialnega skrbstva ustanovljenega. Zakaj se torej ne imenuje to ministrstvo: ministrstvo za likvidacijo socialne politike, ker edino to ime zasluži.

V državi tvorijo neimoviti sloji, delavci in drugi veliko večino. Socialne razmere delavcev, bolnikov, starčkov, otrok, vojnih invalidov, sirot so vsak dan hujše. Vsi ti sloji zahtevajo boljše plačo, preskrbo, oskrbo, vzgojo, ker jih socialne razmere silijo k počasnemu duševnemu in telesnemu umiranju. Če pa prideš k ministru za socialno politiko, pa pravi gospod minister, ne spadaš v mojo kompetenco. Poljedelci, pravniki, obrtniki, industriji, trgovci, rudniki, celo vojaštvo in gozdi so vsi dodeljeni svojim ministrstvom, dasi tvorijo veliko manjšino „živih državljanov“. Za to manjšino državljanov se briga vsako pristojno ministrstvo. pospešuje obrt, trgovino, industrijo itd., za veliko večino državljanov pa ni ministrstva, ni kompetence zanjo.

Delavstvo in vsi interesenti ne zahtevajo milosti od gospoda ministra za socialno politiko, ker bi bila

njegova dolžnost, dokler je minister za socialno politiko, da se briga za to politiko. Besede, predlogi v ministrskem svetu, ki so po vseh izkušnjah le lepe besede, ne zadoščajo. Pod besedama socialna politika razume vsak normalno misleč človek politiko, ki skuša olajšati bedo vsem tistim, ki se jim godi socialna krivica. In to morejo biti le sloji, ki jih kapitalizem izkorišča, ki jih je kapitalizem v vojni uničil, osirotel, itd. In ker je kapitalizem zločinec, ki je povzročil vse to gorje, ki ga imamo in ki ga bomo še imeli, kakor vse kaže, je jasno, da se mora vzeti vse ono, kar ti nesrečneži potrebujejo, kapitalizmu, ki sedaj po vojni človeštvo še brezvestneje in nesramneje izkorišča kakor pred vojno.

To stališče bi moral zavzemati minister za socialno politiko!

Jugoslovanski minister za socialno politiko si pa razlaga socialno politiko po svoji ideologiji, češ, denar je gospodar sveta, blagostanje v državi nastane, če si bodo berači in umazani delavci prepasali trebuhe, garali po dvanajst ur na dan in še več, oni, ki ne morejo tako živeti, naj v božjem imenu poginejo; možniški rejenih kapitalistov pa naj se rede, rede. Ti so država!

To napačno pojmovanje socialne politike je povzročilo odpravo osemurnega dela, odpravo § 1145 b, uvedbo zakona o zaščiti države itd., ter navdahnilo gospoda ministru za socialno politiko besede, ki trdijo, da spor med rudarji in premogokopno družbo ne spada v njegovo kompetenco. Tak minister ni minister za socialno politiko, marveč je le minister pomočnik ministrom drugih resortov, ki pomaga kapitalistom trdneje privijati vijak izkoriščanja.

Zalostna in smešna ironija! Krivec je za proletarijat, ki poslušal demagogijo, namesto da bi se zedinil in povedal jasno in odločno, kaj mora delati minister za socialno politiko.

Ne spada v njegovo kompetenco!

Kakor čitamo, je minister dr. Žerjav rekel rudarski deputaciji, ki je bila dne 14. t. m. pri njem v avdi-jenci, da mezdni spor med rudarji in Trboveljsko družbo ne spada v njegovo kompetenco, ter je potegnil s

prstom pod nosom, in pristavil, da se more torej spor rešiti le na podlagi klasne borbe. Rudarska deputacija pa se je globoko poklonila iz hvaležnosti za izredno vpludno pojasnilo ter si mislila, govoriš tako in po-

Rudarska stavka in naša javnost.

Jutri bo teden dni, odkar je izbruhnila v Trbovljah stavka premogorjarjev, ki se je razširila na Hrastnik, Zagorje in Kočevje.

V nedeljo popoldne je sklicalo vodstvo organizacij shod rudarjev. oblast je pa shod prepovedala. Kljub temu je došlo na zborovališče v Tr-

LISTEK.

F. E.:

(Dalje.)

Zgodovina socializma v Srbiji.

Jasno je torej, da v takih razmerah ni bilo niti misliti na kak napredek v deželi, na kulturni, še manj pa na gospodarski. Koncem štiridesetih let se je ustanovila blizu Jagadine prva tovarna za steklo, a je morala kmalu ustaviti ves obrat, ker je morala dobavljati vse delavstvo iz inozemstva, svojih produktov pa v deželi ni mogla razpečavati, kajti stekla tedaj še skoro nikjer v deželi niso uporabljali. Obrt in trgovina sta kómati životali in celo kmete je bilo težko pripraviti do tega, da so začeli obdelovati nekoliko več polja, ki je bilo pa nujno potrebno za njihovo lastno prehrano.

Svetoandrejska narodna skupščina, v katero so zanesli nekateri mlajši, v zapadni in severni Evropi izšolani člani nekoliko modernih liberalnih idej, je poskušala sprva deželo dvigniti iz te vseobče stagnacije in temnega reakcionarstva. Ustanovila se je takozvana „Uprava fondova“, ki ustanovila se je takozvana „Uprava fandava“, ki obstoja še danes in to je bil obenem prvi denarni zavod v Srbiji, ki je imel namen dajati seljakom hipotekarni kredit, sicer je pa obračala skupščina

glavno pozornost na to, da zajamči deželi parlamentarno vladavino, čemur sta se tako Miloš, kakor tudi njegov sin Mihael z vso silo upirala. Oba sta se pri tem opirala zlasti na „železnega korporala“ N. Hrističa, ki je vodil pod obema vladarjema notranje ministrstvo in poznal samo en program: Brezpogojno oblast centralne uprave in brezpogojno poslušnost ljudstva!

Vkljub temu, da se je prebivalstvo mest v tej dobi nekoliko pomnožilo (l. 1866. so štela vsa srbska mesta 116.000 prebivalcev), se dežela vendar ni mogla osvoboditi svojega popolnoma patriarhalnega in primitivnega značaja, kar nam najlepše dokazuje dejstvo, da se je pečalo na primer še leta 1866. celih 90.08% prebivalstva s poljedelstvom, 5.32% z obrtjo, 1.54% s trgovino in 3.06% z ostalimi poklici, ves državni proračun je pa izkazoval tega leta 27.700.000 grošev izdatkov. Kmet pa ni mogel pokrivati niti teh izdatkov, vsled česar je moral odprodajati svoje edino imetje, to je živino in je vsled tega tudi vedno bolj propadal.

Umevno je, da v teh in takih razmerah še vedno ni moglo biti v popolnoma kmetiški patriarhalni, do kosti reakcionarni in absolutistični Srbiji nobenega sledu o kakem posebnem delavskem razredu in seveda še manj o kakem delavskem gibanju.

II.

Prvi pojavi socializma v Srbiji.

V takih razmerah je bilo seveda vsako kulturno in politično udejstvovanje do malega nemogoče. Redki, v Rusiji in na zapadu izšolani izobraženci so se imeli boriti z največjimi težkocami in ovirami, če niso hoteli brezpogojno služiti absolutističnemu in reakcionarnemu režimu, velik del se jih pa sploh ni vračal v domovino, kjer je bilo nasilno zadušeno takozvano omladinsko gibanje, rojeno iz idej l. 1848.

Začetkom šestdesetih let se je pa zrušil najprvo avstrijski absolutizem in južnoogrski Srbi, kjer je bilo že do tedaj koncentrirano vse srbsko kulturno življenje, so se začeli zopet živahno gibanje, tako v kulturnem in književnem, kakor tudi političnem pogledu. To gibanje je seveda močno vplivalo tudi na Srbe v kneževini. Milošev in Mihaelov policijski režim ni mogel preprečiti vedno naraščajočega vpliva bližnjega zapada, obratno — podlegel je Mihael. Vkljub najstrožji cenzuri so se pojavljali vedno novi listi in z njimi nove, demokratične in napredne ideje kot odmev mladega liberalizma, ki je preplaval tedaj že vso Evropo. Roko v roki s tem je šel seveda tudi gospodarski razvoj. Naturalno gospodarstvo je vedno bolj izginjalo in polagoma sta rastla obrt in trgovina, dočim o kakih industriji seveda še ni moglo biti govora.

bovljah nad 4000 rudarjev, ki so končno proklamirali stavko brez shoda, dočim bi bil morda shod stavko še odgodil.

Mezdana pogajanja so se vlekla med delavstvom in družbo šest mesecev. Ze 20. aprila je bila vložena spomenica, 21. junija je bila deputacija v Belgradu, 4. avgusta so rudarji vložili spomenico na ministrstvo, v kateri opozarjajo na paragraf 26. ustave, po katerem vlada lahko prisili družbo, da se pogaja. Poleg raznih intervencij je bil še 6. avgusta shod, dne 14. avgusta je bila deputacija pri ministru Žerjavu, ki je rekel, da ni kompetenten. Končno so rudarji zahtevali pri rudarskem glavarstvu, da se družba izjavi glede zvišanja plač do 19. avgusta. Pogajanja so se vršila, toda so se prekinila. Trboveljska družba je deloma sama izvedla predlog posredovalca pri pogajanjih brez dogovora z rudarji, po katerem je zvišala plače za 20 K na šilht, na drugi strani pa podražila konsumne potrebščine za 49 odstotkov v svojih konsumih.

Iz pogajanj in obsežnih priprav zaloge premoga, preskrbe železnic s premogom po nalogu vlade, pripravila velike množine lesa v jamah, zasutje načrtih rovov, vse to dokazuje, da se je družba pripravljala na stavko, da je hotela imeti stavko. In če se družba tudi ni hvalila s temi svojimi pripravami, je vendar vsa javnost, razen „Jutrove“ in njegovih očetov, prav dobro vedela, kaj pomeni zavlačevanje pogajanj, kaj vladna odredba in kaj nujna dela, ki jih je opravljala zadnje tedne družba.

Z ozirom na vse dogodke je pa končno tudi opravičen sum, da so se vse te priprave izvršile, če že ne po navodilih vlade, oziroma pristojnih ministrov, pa vsaj sporazumno, ker drugače bi vlada ne bila imela poudara ukazati Trboveljski družbi, da naj založi železnice s premogom.

Trboveljska družba in vlada se dobro zavedata, da je v premogovnikih rudarsko delavstvo izredno odločno in solidarno. Ve, da je med

tem delavstvom mnogo takih, ki se z idealizmom bore za izboljšanje socialnega položaja rudarjev, kar pa ne more biti ne vladi ne družbi všeč, ker so ti ljudje jedro organiziranega delavstva. In teh ljudi bi se gospoda rada iznebila, kar potrjuje tudi razglas, ki ga je družba objavila, in v katerem pravi, da se smatrajo vsi rudarji, ki so stopili v stavko za odpušcene.

Opozarjamo še na najnovejšo metodo v mezdni boj, ki jo pospešujejo industriji in očitvidno tudi sedanja vlada. Tovarnar provocira stavko, pri pogajanjih je še precej mehak, dovoli večino materialnih zahtev, a nazadnje pa zarobanti ter kategorično izjavlja teh in teh ljudi pa ne sprejemem več v delo ali pa ta in oni oddelek bom opustil, da bi s tem čimbolj zadel delavsko organizacijo. Z materialno obljubo hoče kapitalizem podkupovati delavstvo, da bi izdalo svoje tovariše, tovarnar bi se pa na ta način iznebil delovnih organizatorjev.

To se dogaja po drugih strokah (Ptuj, Ljubljana, Celje), tak je tudi tukaj načrt, ki je rafinirano zasnovan in pripravljen. Javnost vse to sluti, vse to ve, zlasti pa še opravičeno sumi to kapitalistično metodo v tem mezdni boju, ker režim v državi podpira to metodo deloma s svojo pasivnostjo, deloma pa s svojo iniciativo, ki jo daje kapitalistom.

Moti se družba in moti se režim, če misli, da bo s svojimi metodami in s svojimi obznanami žel sadove delavske razcepljenosti. V Sloveniji je proti rudarjem ena klika, in ta je „Jutro“ in „Jutrovi“.

Delavstvo ve, da je začelo težak boj in v težkem času, toda vsa gospoda v protidelavskem taboru se zavedaj, da se z vsemi temi metodami, ki jih uporablja Trboveljska družba, krepki solidarnost. In v solidarnosti delavstva je zmaga, če ne danes pa jutri, če traja boj en teden, ali en mesec, ali več let; tudi delavstvo ima svoje metode razrednega boja.

Vzorna rudarska stavka.

Stavka rudarjev, ki je izbruhnila pred tednom dni, je impozantna. Glede solidarnosti delavstva pri tej stavki res ne more nihče očitati rudarjem, da niso izpolnili svoje delavsko dolžnost, če so enkrat legalno sklenili, da stopijo v stavko, ker jih je družba, ki ima sedaj menda večino slovenskih upravnih svetnikov, z zavlačevanjem pogajanj in s svojo neiskrenostjo pri pogajanjih tirala očitvidno namenoma v ta boj.

Rudarsko delavstvo je imelo dovolj časa, da je presodilo položaj. Ukrenilo je tudi vse potrebne korake, da bo delavstvo prebilo trdi boj z najmanjšimi žrtvami, ki so v takem boju mogoče. Zlasti ugodno vpliva na boj tudi dejstvo, da je mezdniemu boju naklonjena kmetiška okolica. Rudarji so šli na kmete, tam bodo delali in služili kruh zase in za svoje, dokler bo boj končan. Nekateri strokovni delavci, ki jih je že sedaj primanjkovalo, se pa sploh izselijo, tako, da utegne imeti družba, ki se na ta način igra z delavstvom, še s te strani precejšnje težave.

Trosijo se med ljudstvom vesti, da je Trboveljska družba pripravljena se pogajati. Morda. O tej stvari poroča zopet „Jutro“ povsem krivo, ker pravi, da so nekateri zaupniki na seji zagovarjali stališče, da naj se gre prej na delo, potem, pa se lahko začne pogajanja, kakor baje izjavlja družba. Ta „Jutrova“ vest, to lahko trdimo, ne da bi imeli kako pojasnilo od zaupnikov, je neresnična. Zaupniki so mogli kvečjemu izjavljati tako s pridržkom, da družba pove glavne koncesije vnaprej in pa da da besedo, da sprejme delavstvo zopet v delo tako kot je izstopilo. Na seji pa podrobno o tem niti ni bilo govora,

ker se je le ventiliralo vprašanje, ali naj se da inicijativno za pogajanja ali pa ne. Če so „Jutrovi“ čitatelji tako naivni, da verujejo takim mastnim „Jutrovim“ racam, jim samo iz srca čestitamo.

Rudarsko delavstvo mora vztrajati v boju, ki ga je začelo; če bi pa šlo prej na delo, preden dobi garancije, da se konča boj z uspehom, bi bilo poraženo. Dosedaj družba ni dala takih garancij. In delavstvo ne sme biti poraženo v tem boju, ker je ta bolj velik in trd eksperiment, po katerem se bo ravnala ostala industrija. Kdor zmaga v tem boju, tisti bo imel več šans.

Danes ne vemo, koliko časa bodo morali rudarji pri Trboveljski družbi stavkati. Jasno pa je za vse delavstvo, da je njegova dolžnost, da priskoči bojevnikom moralno in materialno na pomoč.

„Jutrov“ babbav, da bo premog drag, da bodo morali zvišati davke, da bodo plačevali uradnike, to je prazna fraza, ki v današnjem gospodarstvu ni utemeljena. Vlado imate v rokah, banke imate v rokah, dajte, primite za ušesa oderuher in bankirje. Prepevajte tem, da odirajo konsumente in male producente, pa boste kmalu videli, kam gre nadvrednost dela in zakaj gaga, da rabimo primeren izraz, štiri petine državljanov v bedi.

Dolžnost rudarjev je, da vztrajajo v boju, dolžnost, da s svojo požrtvovalnostjo in junaštvom ob popolnem vzdrževanju reda in discipline dokažejo, da imajo enako pravico kakor drugi državljanji ter da nima nihče pravice se vmešavati v njih boj ali jih celo strahovati s paragrafi.

Značilni pojavi.

Te dni sem čital v nekem ljubljanskem dnevniku med policijskimi poročili, da je orožništvo aretiralo

dijaka, absolventa tretjega letnika učiteljskega, ker je kradel obleko. Nekaj vsakdanjega, kaj ne? Toda ne,

dragi čitatelj! Nesrečnež ni izmaknil obleko kolegu-dijaku, ali morda v trgovini, da jo proda in izkupiček zapravi v veseli družbi. Ne. Vzel jo je marveč svojim sodelavcem na stavbi, kjer je delal, da si zasluži vsakdanji kruh.

Pri zaslišanju je aretirani izpovedal, da je izmaknil, ker ni imel druge obleke kakor hlače in srajco... Strašno, grozno! Prepričan sem, da je dotično-policijsko poročilo bralo stotine ljudi, ne da bi si pri tem kaj mislili. In vendar je vest tako zgovorna slika današnjih socialnih razmer, da pove več nego cela skladovnica knjig, več nego more povedati tucate govornikov.

Kdaj smo pred vojno čuli, da je šel dijak ob počitnicah na stavbo prenašat opeko, mešat malto in opravljat druga težaška dela, da si zasluži kosček kruha? Takrat bi bilo to nekaj nečuvnega, nezaslišanega; tak dijak bi bil stante pede izključen iz šole.

Med vojno se je po srednjih šolah dosti agitiralo za to, naj hodijo dijaki poleti bos, ker je primanjkovalo usnja. Primanjkovalo ga seveda ni za premožne, bilo ga pa ni za sinove delavca in malega kmeta. Hoditi bos, se je smatralo za patriotski čin; toda kljub patriotski slavi, ki je čakala takega junaka, so vsi hodili obuti, četudi v slabe škarpete.

Toda danes? Danes poroča policija, da je bil aretirani dijak, ki je kradel, ker ni imel razen srajce in hlače ničesar drugega na sebi. Fant je delal, da si prisluži obleko za zimo; toda prislužil je komaj za kruh, obleko pa je še tisto raztrgal, ki jo je imel.

Ta dijak pa ni osamljen, ker prihaja čas — pravzaprav je že tu — ko sin navadnega delavca in tudi srednjega kmeta sploh ne bo mogel več v šolo. Javen nameščeneč je pa danes taka para, da bo moral kmalu sam prijeti za lopato, če bo hotel, da sploh še živi.

Bral sem tudi članek v zadnji Zarji o „ofertni“ Ljubljani. V tem

članku je govor o tem, da je mnogo dijakov, ki delajo po opekarnah. Zanimal sem se ter dognal skoro neverjetne stvari.

Na veliki zgradbi mi je pokazal inženir dijaka-sedmošolca, ki dela pri njem že od početka počitnic kot pisar. Drug dijak je skladiščnik. Starša sedmošolca imata pet otrok, pred vojno sta dobro izhajala, danes se pa mora sin-dijak sam preživljati.

V nekem drugem podjetju sem našel tri mlajše dijake in enega ljudskošolskega učenca, opravljajoče razna pomožna dela. Dva imata samo mater, od katerih samo ena zasluži, ostala dva sta pa primorana delati, ker sicer bodeta na zimo bosa in naga.

Na raznih opekarnah sem našel več dijakov, tudi visokošolcev. Vsi so mi pravili, da morajo delati, ker bi sicer pozimi ne mogli v šolo. Govoril sem z dijakom-visokošolcem in ga vprašal, kako se počuti v družbi delavcev. Odgovoril je, da mu je od začetka težko delo, pozneje pa se je privadil; najbolj ga boli sirovo obnašanje nekaterih in pa kletvine. Od začetka so se mu posmehovali, sedaj ga pa celo spoštujejo.

Značilni pojavi so to, ki dajo misliti. Kam plovemo? Ne pomaga nič, socialno vprašanje trka tudi na duri naše države z železno pestjo, četudi se jih tišči s puško in bajonetom. Spominjam se, kako so nas pitali z zboljšanjem valute, čim bo izvoljena skupščina. Pozneje se je skušalo z ožnato in izključitvijo komunističnih poslancev natveziti, da bo to povzročilo dvig kroga na svetovnem in domačem trgu. Za tem naj bi bila pomagala vidovdanska ustava, potem odprava dvanajstin, ameriško posojilo itd. itd. Toda pojavi, kakor sem jih zgoraj opisal, postajajo vedno pogostejši, tako vsakdanji, da gre človek že skoro brez opazke mimo njih.

Da, značilni pojavi so to.

Javen nameščeneč.

Vprašanje šolstva.

Bliža se pričetek šolskega leta in v diskusiji je novi državni šolski zakon. Zaraditega se oglašajo člankarji in pišejo, kakšno bo v bodoče naše šolstvo.

Imamo v tem vprašanju že pri nas več diametralno nasprotnih naziranj. Ako bi hoteli pregledovati in premotriti vse sisteme in nazore o šolstvu, bi morali obravnavati snov v dolgih razpravah. Toda tu nam ne gre za vse to, gre nam edino za to, v kakšni glavni smeri naj bi delovalo šolstvo, kašno tendenco naj bi imelo, da bi res služilo celotni družbi in njenim smotrom ter naravnemu razvoju.

V vprašanju šolstva se postavljajo časnikarji na jako različna stališča: eni pravijo šola bo nacionalistična, eni verska, eni realistična, humanistična itd.; vsi pa naglašajo, da mora vzgajati šola dobre državljanje, zavedne narodnjake, kar bi rekli z drugimi besedami: slepe in gluhe sužnje vladajočega sistema ter fanatike.

V tem naziranju tiči velika pomota in konservativnost. Pomniti je treba, da je država stvarba človeškega duha, oziroma sedaj stvarba kapitalistične družbe. Država kot forma družbe je produkt človeka, torej je vzgoja človeka nekaj absolutnega, država pa nekaj relativnega, po čemer se vzgoja človeka ne sme ravnati, pač pa se mora ravnati forma družbe po vzgoji človeštva in njega razvoju. Vodilna sila je človek, njegov duh, zaraditega mora služiti vzgoja duhu, ne pa ga moriti s tem, da služi državi kot fiksni ideji današnje družbe. Današnja vzgoja mladine prinaša človeku v poznejšem življenju zaradi v šoli in doma vcepjenih predsodkov razočaranja, ker se ne more uživati v realne razmere razvoja. Šola vzgaja stroje, ne žive ljudi, ki bi živeli in napredovali z življenjem, z naravnim razvojem. To je bistvena napaka šolske vzgoje.

Težko je razpravljati o tem predmetu, ker je skoraj vsa inteligenca

vprežena v voz kapitalistične ideologije in morale, v prvi vrsti pa vzgojitelji. Ako bi se pojavil pedagog, ki bi oznanjal načelo realne izobrazbe v tem zmislu, nauk o razvoju človeške družbe, o enakosti vseh ljudi, o grehah obstoječe družbe, o metodah političnega, šovinističnega in gospodarskega sleparstva, tedaj bi letelo kamenje nanj od vseh strani, ker bi se družba in njeni hlapci bali, da utegne nova metoda objektivnega pojašnjevanja izpodkopati njih ugled. In vendar bi morala šola pripravljati mladino edino na to, da dobi fundamentalno znanje, na podlagi katerega more kolikortoliko objektivno presojati pojave v političnem in gospodarskem življenju s stališča, kam družba hoče in kam po naravnem zakonu mora.

Utegne kdo trditi, da je taka zahteva utopija. Utopija? Eno je gotovo: današnja šola vzgaja fantaste, patriote, hlapce režima. Nova šola pa bi morala vzgajati ljudi s svojo voljo in s svojim spoznanjem. Tudi današnja šola ne vzgoji v šestih ali desetih letih ministrov, profesorjev, filozofov itd., toda po njeni vzgoji se mladina večinoma razvija v meščansko-konservativni smeri, ker ima to ideologijo iz šole in od doma. Nasprotno pa bi nova šola vcepila povsem novo ideologijo, ki bi se morala prav tako privzgojiti na podlagi primernih pedagoških metod, kakor se vcepila sedanja. S kotlom se ne vlija pamet in razum v glavo in plemenitost ne v srce, pač pa se lahko da s pametno predvzgojo človeku povsem drugačna razvojna smer njegovih duševnih sil. Šele tedaj, če bi se vzgoja preosnovala v tem zmislu, bi služila človeku, njegovemu napredku do popolnosti. Taka vzgoja bi napravila iz človeka-stroja pravega človeka, ki bi si formo družbe oziroma države samostojno izbiral po potrebah popolnejšega človeštva, kar je tudi njegova naloga.

Vprašanje tudi nastane, čigav je pravzaprav otrok? Država, oziroma

režim pravi, da je njegov, starši pravijo, da je njihov. Najmanj pravice do otroka imata vsekakor kapitalistična država in kapitalistični režim; nereseno pa je vprašanje ali ima družba ali starši absolutno pravico do otroka. O absolutni pravici seveda ni mogoče govoriti. Za nas veljaj zaenkrat načelo, da je otrok drobna človeške družine, ki ima nalogo to družbo, človeštvo, ne državo, izpopolnjevati.

Dobimo tudi pri nas nov državni šolski zakon. Vse razprave pa, ki smo jih doslej čitali o nameravanem zakonu, so zagovarjale abnormalnost, da mora šola vzgajati „dobre“ državljane, kakor da bi bilo človeštvo odvisno od državne oblike. Vzgoja mora napraviti pametne ljudi, potem bodo že sami vedeli, kakšne naloge imajo glede državne oblike. Tudi nedeljski „Slovenski Narod“ je priobčil uvodnik, v katerem govori samo o narodni vzgoji in o vzgoji dobrih dr-

žavljanov. Vso snov, ki je brez vsakršnega drugega jedra, obravnava z golimi frazami liberalizma, ki preveča šolstvo skoro že od srednjega veka sem.

Za delavstvo je ureditev novega šolskega zakona silno velikega pomena. Kdo dobi vpliv na otroka po novem zakonu? Po vseh dosedanjih izkušnjah ga dobi država, režim, ker ni samo vladajoča manjšina za tako koncepcijo zakona, marveč tudi učitelstvo, zlasti takozvano napredno učitelstvo, ki ne vidi v vzgoji naloge vzgoje človeka, ampak vedno le vzgojo človeka kot sužnja obstoječega režima.

To napačno pojmovanje vzgoje je krivo, da dobivamo hlapce in sužnje režimov, ne pa samostojne ljudi. Pri vsem tem bo pa zopet najbolj tepen delavec, ki trpi za svoje otroke, a drugi vzgajajo iz njih sužnje sistema.

POLITIČNI PREGLED.

Ministrski svet je vprašanje boja proti draginji odgodil do 5. ali 6. septembra, ker na zadnji seji ni bilo prizadetih ministrov. Do takrat bodo oderuhi lahko še marsikaj ukrenili.

Ministrski svet je tudi krivo poučen. V torek je imel ministrski svet sejo, na kateri je govoril o rudarski stavki v Trbovljah. Po poročilu, seveda „Jutra“, je ministrski svet ugotovil, da ima stavka izrazito politično obeležje. Ministrski svet je pooblastil ministra Žerjava, da se v Trbovljah informira o dejanskem stanju in potem poda izčrpno poročilo. O stvari je poročal na seji najbrže minister za socialno politiko, zato je pa vlada tako informirana. Po našem mnenju pa tudi minister za socialno politiko ve, kakšne plače imajo rudarji ter da so za stavko vsi rudarji brez razlike strank. Izčrpno poročilo bo moralo biti drugačno.

Politična večerja. Ko so bili ministri in kralj v Ljubljani, so priredili, kakor se spodobi, večerjo, na katero pa ni bilo ne ministra Pribečevića ne ministra dr. Žerjava. Politika? Mržnja? A do koga? Gospodje torej tudi „mulo kuhajo“, kakor mi plebejski državljani. — Kaj pa, če postane namestnik v Ljubljani g. dr. Baltič, svet se zaradi tega ne bo polomil? Gospodje bodo pa imeli satisfakcijo.

Mala antanta ima sejo v Pragi. Italija bi se tej antanti tudi rada približala, ker vidi, da med Anglijo in Francijo poka, Amerika pa hodi svojo pot.

Avstrija pred gospodarskim polomom? Londonska konferenca zmagoslavne velike antante je takorekoč zaenkrat odrekla gospodarsko pomoč Evropi. Avstrija pa sploh ne more dalje. Zato je potoval v Prago, Berlin in Rim kancler dr. Seipel. Razpravljalo se je o možnostih sodelovanja. Pozitivnega uspeha pogajanja v tem stadiju ne morejo imeti.

Masaryk, predsednik čehoslovaške republike, se je vrnil iz Capri v Italijo v Lano.

Italija se maščuje. Zaradi zadnje protestne stavke je italijanska vlada odpustila in drugače kaznovala okoli 55.000 železničarjev in poštarjev. Nekatere je odpustila, nekatere pa kaznovala drugače: z dopustom, z odtegotvanjem plače ali z ustavitvijo napredovanja.

Enver paša padel. Pri Buhari v Mali Aziji je bil v boju z rdečimi četami ubit. Enver paša je bil znamenita osebnost. Rojen je bil leta 1883. Udeležil se je leta 1908. mladoturške revolucije; leta 1911. je v italijanski-tripolitanski vojni organiziral Afri-

kance na upor, da Italijani niso mogli prodreti v notranjost dežele. Tudi v svetovni vojni se je udeleževal bojev. Po vojni je moral bežati v Malo Azijo, kjer je hotel operirati v boljševiki. Končno se je pa sprl z njimi, ker so ga sumili, da podpira Angorco. Kljub temu je nadaljeval boje, v katerih so ga v težkem spojadu ubili.

Irska vstaja. Irska vstaja še vedno ni končana. Te dni poročajo, da je De Valera podlegel ranam, ki jih je dobil v boju. Voditelj Collins pa je bil v mestu Corks napaden od vojakov in ustreljen. S tema dvenajstima junakoma je Irska izgubila dva najznamenitejša boritelja za irsko svobodo.

O moskovski obsodbi je govoril nemški komunist Eric Heckert v Halle in Berlinu. V Halle je izjavil: V Rusiji je proletarska razredna pravica. Po tej pravici na primer ni tisti kaznovan, ki krađe, marveč voditelj tistega razreda, kateremu paglavce pripada. Na ta način so bili socialni revolucionarji obsojeni na smrt. V Berlinu je pa izjavil še jasneje: Kaj se je zgodilo? V Moskvi so izrekli nad stranko, ki se imenuje „socialno-revolucijska“, obsodbo, ne le da se voditelji te stranke usmrte, marveč obsodbo, ki veljaj v bodoče kot smrtna obsodba „socialnorevolucionarne stranke“. Zaraditega se ne moremo baviti le z opravičevanjem, jeli smrtna obsodba prava ali ne, marveč moramo tudi preiskati, če je ta obsodba tudi smrtna obsodba za stranko! Za to gre!“ — Po teh izjavah je vseeno, ali je osebna kazen opravičena ali ne. Res: Gotz, ki ni bil sokriv je bil obsojen, Semanov, pa je stranko izdal in je bil oproščen, dasi je bil sokrivec.

Krvavo obsodbo v Moskvi, s katero je bilo obsojenih mnogo socialnih revolucionarjev na smrt, drugi pa na večletno ječo, obsojajo vse strokovne organizacije z vso energijo. V zadnji številki smo pojasnili, pod kakšnimi razmerami je nastal ruski boljševiški režim in s kakšnimi težavami se ima boriti. Jasno pa je, da kljub temu obsojamo umore iz političnih razlogov kakor vse druge moritve: Francoske strokovne organizacije pravijo na koncu svoje protestne resolucije: „Potrebno je opozoriti moskovsko vladu na to, da sama provocira s tem, če vztraja na svojem zločinu, v zmislu Maksim Gorkijevega prorokovanja moralno blokado od strani evropskega delavstva“. Obtožbo in obsodbo zasluži krvoločnost, pa naj se skriva pod kakršnikoli plaščem idealov ali pa prostaškega realizma.

Včasih se je take stvari pisalo le o dvorski in drugi visoki gospodi; danes, ko ni plemstva, je pa že važen dogodek, ki se mora zabeležiti, če je konjač, kadar se je useknil, pritisnil levi mezinec ali desni palec na levo ali desno nosnico. Tak dogodek spada na prvo mesto kot uvodnik. — Je še dosti ljudi, ki so prepričani, da vrši taka žurnalistika velevažno kulturno in socialno delo...

Draginja in občina. Pred tremi meseci je bil razpuščen ljubljanski občinski svet in imenovan vladni komisar, ki vodi še danes veliko občino ljubljansko brez sosveta. Vladni komisar opravlja le administrativne posle. Prejšnji občinski svet je izdelal po možnosti lepe načrte glede komunalnega gospodarstva in nekaterih finančnih operacij v občini in Mestni hranilnici, hoteč dati občini možnost, da bi se več brigala za socialne brige občine. Demokratski režim je pa z razpustom občinskega sveta vse to onemogočil in preprečil, da se občina kot taka ne more brigati ne za aprovizacijo, ne za stanovanjsko bedo in za druge socialne potrebe. In mi občani, nosimo posledice!

Nova baharija. Carino so zvišali. S tem hočejo zabraniti izvoz. Ker pa naša valuta vedno pada (v torek je notirala naša krona 1.45 v Švici), zvišavanje carine vsako jesen ni drugega kakor blažev žegen, ker se razmerje s padcem valute izravnava. In pišejo slavospeve vladi!

„Jutro“ in rudarska stavka. Vsa javnost je na strani rudarjev v sedanjem mezdnem boju, samo tisto „Jutro“, ki se imenuje „mladodemokratsko“, išče z žolčem, kako bi diskreditiralo boj rudarjev. Obnaša se sicer, kakor starček na strehi ali pa osel na ledu. Ne ve, ali bi lopnilo po delavcih z loparjem ali kaj. Zato pa na prav zvit način namigava (pardon, hudoben ni tak način pisave), da utegne biti stavka politična, da imajo uradniki slabše plače kot rudarji, da je zadaj Radič, strah vseh „pravih“ Jugoslovancev itd. Duhovita se zdi „Jutrovcem“ ta perfidija, in ponosni so, da so jo tako lepo „pogrunjali“ ter obenem opravičevali „zapeljane“ delavce, na drugi strani pa skušali dopovedati javnosti, da je ta stavka edino hudobni namen političarjev in sovražnikov domovine. In uradniki imajo slabe plače, pravijo! Tudi ta zagvozda, s katero bi radi napravili sovražstvo med uradništvom in delavstvom, ne bo nič zalegla. Na uho povemo „Jutrovcem“, da ni več daleč čas, ko bodo tudi pri tej nacionalizirani družbi delavci in uradniki v eni svobodni strokovni organizaciji.

Z bajonetni in puškami, oziroma energično naj nastopi vlada proti rudarjem, tako meni „Jutro“ ter pripoveduje, da imajo rudarji povprečne plače 140 K na dan. Rudarji opravijo na mesec 24 šihov, povprečne dnevne plače pa znašajo po kategorijah K 68.75, 63.15, 56.75 in 49.55, oziroma na ših z dokladami K 85.94, 78.94, 70.94 in 61.04. Te številke dovolj jasno kažejo, da je gospodarski položaj rudarjev jako slab.

Deputacija zaradi stavke rudarjev. Zastopniki organizacij (s. Tokan, g. Brandner in g. dr. Gosar) so bili v sredo pri namestniku ministru g. Iv. Hribarju in so mu sporočili, da so pripravljene se pogajati s Trboveljsko družbo na podlagi eksistenčnega minimuma, kakor pri zadnjih pogajanjih. Namestnik se zavzame za to, če ne bo družba ugovarjala.

Senzacionalno poročilo o Trboveljski družbi prinaša v četrtek „Jugoslavija“, in sicer o nacionalizaciji te družbe. Praprotnik je kupil od Ländlerbank 30.000 delnic po 200 K. Od vseh 30.000 delnic so dobili Jugoslovani 2350, druge so bile prodane tujerodnim mogotcem. Pri prodaji delnic, ki se niso prodajale po nominalni ceni, ampak po kurzu, so prodajalci zaslužili 9.000.000 kron. (Ali je Jadranska banka imela kaj od tega?) Potem so zvišali glavnico od 48 milijonov na 100 milijonov kron. Od novih delnic je prevzela Praprotnikova banka 180.000 delnic. V tujih rokah se nahaja sedaj 316.867 delnic, v jugoslovanskih 183.133 delnic. Vrhu

tega je od 180.000 delnic Praprotnikove banke prepuščenih 90.000 delnic dunajski finančni skupini. Pri nacionalizaciji se je zaslužilo okoli 160.000.000 kron. V majoritetnem sindikatu je baje tudi minister g. dr. Žerjav. Če je ta vest resnična, so gospodje res lepo zaslužili.

Namen posvečuje sredstva. G. Engelbert Franchetti, brivski mojster in predsednik Zveze slovenskih obrtnih zadrug v Ljubljani nam piše: „K notici Zarje št. 9, z dne 29. julija t. l., stran 4. pod zaglavjem „Dnevne vesti“ in pod naslovom „Namen posvečuje sredstva“, pozivljam na podlagi § 19. zak. od 15./10. 1868, drž. zak. št. 142, da priobčite v Zarji v roku, predpisanem v zmislu navedenega zakona, na enakem mestu in z enakimi črkami naslednji stvarni popravek: Ni res, da je hotel angažirati g. Fr. Majcen, tajnik JDS, za svoje namene Zvezo slovenskih obrtnih zadrug, toda da sem podpisani predsednik Zveze na mene stavljeno insinuacijo kot pošten človek odločno odklonil; marveč je res, da g. Fran Majcen, tajnik JDS, ni hotel angažirati za svoje namene Zveze slovenskih obrtnih zadrug in da ni stavil na mene nobene insinucije in je iz tega vzroka tudi nisem odklonil. — V Ljubljani, dne 16. avgusta 1922. — Engelbert Franchetti s. r.“ — Konstatiram: 1. Popravek g. Franchettija smo prejeli istočasno s popravkom g. Majcna, katerega priobčujemo pod zaglavjem „Glasovi naših prijateljev“. 2. Popravek g. Franchettija je pisan s pisalnim strojem, katerega pisava je na las slična pisavi pisalnega stroja v tajništvu JDS, v katerem sedi g. Majcen. 3. Poročilo v 9. številki Zarje izvira od obrtnika, ki ni naš pristaš, toda je pošten mož in mu verjamemo. 4. Slično poročilo je prinesel 22. julija tudi Slov. Narod, ki ima gotovo boljše zveze z obrtniškimi krogi, kakor mi. 5. Ne lovimo se za besede in ne operirajmo z zofizmi; za nas so merodajna fakta. — Kdor zna čitati in to, kar je čital, tudi razume, bo uganil, kdo ima prav.

Gospod Franc Majcen, tajnik JDS v Ljubljani, Narodni dom, I. nadstropje, nam je z ozirom na notico „Namen posvečuje sredstva“, priobčeno v 9. številki Zarje, poslal popravek, ki bi ga lahko vrgli v koš kakor sploh vse njegove popravke; toda tega ne bomo storili, ampak ga bomo objavili v prvi številki, ker smo ga za zadnjo številko prepoznali, da se bodo čitatelji prepričali, kako zna ta mož resnico postavljati na glavo. Pa se mu ne bo obneslo, je preneroden. Mož namreč trdi v svojem popravku, da svojega „ogabnega“ boja ne vodi po naročilu, kar je pa že z njegovim lastnim pismom potrjeno v zadnji številki Zarje. Ali ga lomi ta tajnik!

Shod demokratskih obrtnikov v Mariboru. Pokojni dr. Evgen Lampe je dobil v Francetu Majcenu, tajniku JDS v Ljubljani, Narodni dom, I. nadstropje, vernega naslednika kot večščak v popravkanju. Dasi so dr. Lampetu očitali zlobnost, je bil vendar brihtna glava prvega reda, medtem ko je g. Majcen politični navnež prvega stepena, ki svoji stranki s svojim klepetanjem več škoduje nego koristi. Bo imel prav sodrug, ki je rekel, da je Majcen od sile ponosen, če se o njem govori in piše, ker mu to služi v dokaz, da denarja, ki ga prejema za svoje politične otročarije, ne prejema zastoj. V naslednjem storimo g. Majcenu veselje, da priobčimo njegov popravek, ki se glasi: „Na podlagi § 19. zak. z dne 15./10. 1868, drž. zak. št. 142, pozivljam, da priobčite z ozirom na navedbo v notici Zarje z dne 5. avgusta 1922, št. 10, stran 4, pod zaglavjem „Dnevne vesti“ in naslovom „Shod demokratskih obrtnikov v Mariboru“, na istem mestu z enakimi črkami, v zakonitem roku sledeči stvarni popravek: Ni res, da je bilo drugo moje poročilo na shodu demokratskih obrtnikov v Mariboru skrajno ogabno, demagoško zavito; marveč je res, da moje poročilo ni bilo ne ogabno, ne demagoško zavito, temveč stvarno in dostojno. — Ljubljana, dne 17./8. 1922. — Fran Majcen s. r. — Stvarnost in politiška dostojnost, pa — g. Majcen — še krave

DNEVNE VESTI.

Pasji dnevi se tudi v slovenski žurnalistiki močno poznajo. Ker manjka v tej dobi kislih kumar, dragega mesa in moke ter druge snovi, so listi začeli razpravljati o tem, kam kdo zahaja, kaj je in pije, kako sedi, s kom in kaj govori, s kakšnim denarjem plača itd. Javnost zanima seveda tudi, kdaj kdo hodi spat, če leži na levi ali desni strani, če smrči v cis- ali

fis-duru in drugega več. Manj zanima, kdaj kdo vstaja; pa bi tudi ne bilo varno o tem poročati, ker bi potem marsikdo, ki hodi pozno spat in pozno vstaja, izgubil na svojem ugledu. Malo hinavščine ne škoduje. Za presojo junaka je pa važno, da se zabeleži, če nosi črno ali rdečo kravato, angleško pristrizene brke ali dolgo brado, kateri stranki pripada itd.

bodo popokale od smeha! Besedo ima naš mariborski izvestitelj.

Tolažba uradnikom. Četrtno „Jutro“ tolaži v svojem uvodniku uradnike s tem, da še ne bodo tako kmalu dobili izboljšanja plač in da naj se zadolžujejo. S tujo valuto in pa z ameriškimi posojilom bodo izboljšali našo valuto, toda ne še kmalu, marveč v bodočnosti. Dali pa bodo uradništvu, samo toliko, da si še ne bo izboljšalo položaja. — Članek je napisal očitno dober narodni gospodar. Efekt, ne članka, ampak gospodarske politike: da bo naša valuta od 1.45 zopet padla v štirinajstih dneh za deset ali dvajset točk?

Trgovinski list podaja poročilo g. Bizjaka o nameravani stavbi socialnih zavodov v Ljubljani. Listu se čudimo, da more sprejeti tako povsem nestvarno poročilo. V prihodnji številki bomo pojasnili to vraščanje.

Volilni imeniki za ljubljanske občinske volitve in za ljubljansko oblastno skupščino so na vpogled na magistratu (v popisovalnem uradu) od 21. avgusta dalje.

H. Wendel poseti te dni zopet Jugoslavijo. Wendel je spisal mnogo objektivnih razprav o Jugoslovanih in razvoju Balkana.

Socialni vestnik.

Stavke.

„Na kamen v roko!“

„Daj ga sem!“

„Ali ga držiš?“

„Da, držim ga!“

„Ga držiš?“

„No, kaj se norčuješ z menoj?“

Tu poglej!“

Tako in slično, smo v zadnji številki „Zarje“ pisali o stavkah, logično, brez okraskov, tako, da, če nisi hotel razumeti, si lahko zagrabil. Stavke se množijo od dne do dne. Izbruhnila je rudarska stavka; ljubljanski mizarji stavkajo vsi; v Gorjah na Gorenjskem stavkajo v tovarni „Vintgar“ lesni delavci; v ribniškem okraju stavkajo delavci pri tvrdki „Velika gora“ (lesna industrija v Jelendolu) in v Celju stavkajo pekovski pomočniki in tako naprej!

Vrši se tekma, kdo zna stavko bolje zagovarjati?! „Slovenski Narod“ „drži“ s trboveljskimi rudarji in opravičuje njih stavko, seveda ne iz srca, temveč iz golega bankokapitalističnega ljubosumja. Če bi bila „Trboveljska“ še pri „Jadranski banki“ bi „Slovenski Narod“ prav gotovo ne zagovarjal trboveljskih rudarjev, ker ti so „Slov. Narodu“ deveta briga! „Slovenska banka“ je odtrgala trboveljsko družbo „Jadranski banki“ in privezala nase večja industrijska podjetja, to je Trboveljsko premožokopno družbo in Kranjsko industrijsko družbo, ki imata mesečno milijonski promet. O, to mu pa ni vseeno!

Vladni kuli „Jutro“, ta pa brenka zopet na druge strune, na strune, ki pojo „fovš“! Gospodje okolo „Jutra“ so mnenja, da oni, ki koplje črni diamant, nima pravice do posluha? Jaz kot rudar se nisem izobraževal v višji matematiki, to pa že vem, da

če imaš le 70 kron, jih ne moreš 170 izdati!! Če je pa vendar to mogoče po „Jutrovi“ matematiki, potem je stavka rudarjev bedarija. Gospodje okolo „Jutra“ nam tega še niso dokazali in tudi ne bodo, čeprav sedi tam dva „tucata“ juristov in ekonomov, vrhutega pa še g. dr. Kramar, ki je v Trbovljah doma in bi moral položaj trboveljskega delavca imeti v mazincu.

Gospodje, naš račun je enostaven! Vi s cenami živil za 25% gor, mi pa s plačami za 25%. Vi z življenjskim potrebščinam za 50% gor, mi s cenami svoje delavske moči tudi za 50%. To je logika matematike, ki bo prodrla, če tudi pokličete jugoslovansko policijo nad stavkujoče delavstvo. Pomagalo Vam ne bo nič! Zapomnite si, mi ustvarjamo; če naša volja je, ustavi se kolesje vse!

(Op. ured.: „Slov. Narod“ se je zavzel za rudarje samo v prvem poročilu; sedaj pa že veruje „Jutro“, da je to politična stavka in napada rudarje.)

Stavka mizarjev v Ljubljani.

Četrty teden stavke poteka mirno, delavstvo se zaveda svojih dolžnosti, katere je prevzelo, ko je stopilo v stavko. Stavkokazov v Ljubljani dobiti se jim ni posrečilo, zato je po poizkusih izven mesta in tako so dobili 2 mojstra z dežele, da sta prišla odjedat kruh lačnemu mestnemu delavstvu. Kadar natančno izvemo za imena istih, jih navedemo v časopisu, naj izve za nje vsa javnost.

Nadalje pozivljamo pokrajinsko upravo za Slovenijo, oddelek za soc. politiko, da raztolmači gg. podjetnikom zakon o zaščiti radnika, da v slučaju stavke nimajo pravice dobiti delavstva iz inozemstva, kar pa seveda tovarna „Slograd“ ne upošteva in je dobila dva Italijana, katerih eden niti slovenski ne razume. Menda prideta dva tudi iz Celja, na kar predvsem opozarjamo celjske sodruge, da to preprečijo in povedo tamkajšnjemu delavstvu, naj ne potuje v Ljubljano, dokler stavka ni končana.

Podjetniki so nam zagrozili ob izbruhu stavke, da mora ista trajati dotlej, da se delavska organizacija razbije in če treba tudi tri mesece. Delavstvo pa na njih izjavo odgovarja, če treba mesto treh tudi šest mesecev, a naše moči ne boste uničili, pripoznati nam morate eksistenčni minimum, kateri nam pripada po vseh pravicah. Delavstvo se teh besedi zaveda in zato traja stavka dalje, pa naj gg. podjetniki še tako stiskajo pesti in sujejo v zrak, ne damo pa ne damo.

Mi kot taki, ki se borimo za življenjski obstoj, bodemo vedno čuli z zaničevanjem od vseh visokih krogov „proti državni element“, pa kakor hočejo, tudi tojim je lahko na prosto voljo dano. Seveda verižniku, kateri tira v resnici državo in narod v pogubo, se klanja ves sedanjí družabni red, on je pač gospod. Nevedni učenjaki pa rešujejo ta družabni red tam, kjer nevarnosti niti ni, zato reji jim zakličemo: „Odprite oči, naj megla izgine in poglejte resnici v obraz, pa bode imel vsak za sebe in svojo družino dovolj in zadovoljnost

bo doma v vseh krogih. Blagostanje se povrne in stavke bodo končane“.

V stavki se nahaja tudi lesno delavstvo tovarne „Vintgar“ v Gorjah pri Bledu, izprto pa je v Jelendolu firme „Velika gora“, zato reji opozarjamo delavstvo, da tudi tja ne potuje nihče, dokler se zadeve ne rešijo, kar bo objavljeno pravočasno v časopisih.

Mezdna pogajanja v kemični tovarni v Mostah—Ljubljana. Dne 4. avgusta je stavila organizacija kemičnih delavcev Kemični tovarni v Mostah spomenico, v kateri je zahtevala, da se delavstvu zvišajo s 1. avgustom mezde za 40 odstotkov. Zahteva je bila opravičena, ker je draginja zadnje tedne zopet silno narasla. Končno pogajanje med delavstvom in ravnateljstvom tovarne se je vršilo dne 18. t. m. ob navzočnosti ravnateljstva, zastopnika industrijske zveze, poslanca s. Kopača, tajnika s. Rejca in šestih delavskih zaupnikov. Pogajanja so bila silno trdovratna. Končno pa je bil sprejet naslednji dogovor: 1. Dosedanje mezde delavstva se povišajo za 18. avgustom 1922 za 28%; v isti meri se povišajo tudi akordne plače. 2. Plače nameščencev se povišajo v istem iznosu pričenši s 15. avgustom 1922. 3. Prejemki mojstra Zajca se urede izven tega dogovora z ravnateljstvom podjetja. 4. Dosedanje ugodnosti ostanejo v polnem obsegu v veljavi. Delavstvo kemične tovarne je doseglo s tem približkom znaten uspeh, ki pa še ni primeren narasli draginji. Organizacija je hotela izvesti to gibanje brez ostrejšega konflikta, ker se zaveda, da čakajo delavstvo še težki mezdni boji, ako ostane gospodarstvo prinasa tako kot je.

Mednarodni rudarski kongres. Mednarodni rudarski kongres je pričel zborovati dne 7. t. m. v Frankfurtu ob Meni ter je trajal pet dni. Na kongresu je bilo 119 delegatov iz Nemčije, Belgije, Francije, Anglije, Amerike, Holandske, Luksemburga, Ogrske, Jugoslavije, Avstrije in Čehoslovaške. Zastopanih je bilo 2 milijona 108.800 rudarjev. Vrhunec kongresa sta tvorila govora tajnika mednarodne zveze rudarjev Hodgesa in predsednika Smitha, ki sta naglašala, da se mora položaj Nemčije (ozir. srednje Evrope) izboljšati. Kongres ruske rudarske zveze v mednarodno zvezo ni sprejel. Sprejet je bil predlog, da mednarodna strokovna zveza proklamira mednarodno splošno stavko, če bi zopet pričela vojna. Kongres je dalje razpravljalo o penzijskih blagajnah ter zahteval socialno zavarovanje za nižjo dosepolostjo v težkih poklicih. Dalje o zavarovanju za brezposelne, ter o zakoniti določitvi delovnega časa, in sicer za rudarje sedemurni delavnik v številni vhod in odhod iz rova. O socializaciji rudnikov je govoril Čeh Brožik, ter priporočal pridobivanje vpliva pri rudnikih na upravo, vodstvo, in delitev oziroma oddajo premoaga. Bodoči mednarodni rudarski kongres se bo vršil v Pragi.

Rudarska organizacija v Banjaluki v Bosni se oživi. V nedeljo 30. julija so imeli zopet prvi shod, na ka-

terem je bilo okoli 200 rudarjev. Rudarji so uvideli, da brez organizacije ne gre, zakaj danes so tam plače manjše kakor so bile pred letom dni. Na shodu se je izvolil pripravljalni odbor.

V češki steklarski industriji je nastala velika kriza.

Vestnik „Svobode“.

Vrhnika. Podružnica delavske izobraževalne zveze „Svoboda“ na Vrhniki priredi jutri v nedeljo, dne 27. t. m. v Grogarjevi dolini na Vrhniki veliko zabavo z godbo in plesom na prostem. — Ob neugodnem vremenu se preloži veselica na nedeljo dne 10. septembra. Začetek ob 4. popoldne. — Med najbolj zanimive točke spreda spada: Drsalnica, tekmovalna dirka v vrečah za dobitke, zapor s sodnijo in pandurji. Za jestvine in pijače je preskrbljeno. Vstopnina za člane „Svobode“ z izkaznico prosta, za člane strokovne ali politične organizacije 2 Din, za nečlane 3 Din. Čisti dohodek je namenjen za knjižnico in telovadni odsek „Svobode“ na Vrhniki. K udeležbi vljudno vabi odbor.

Glasovi naših prijateljev.

Človek z mnogobrojnimi poklici.

G. Franc Majcen, tajnik JDS v Ljubljani, Narodni dom, I. nadstropje, je, kakor se razvidi iz naslednjega popravka, ki ga nam pošilja, malo brihten možakar, če misli, da se da z avstrijskimi paragrafi spraviti resnico sveta. Možakar, ki se sklicuje na avstrijske paragrafe, dasi ga v Avstrijo zaradi krušnih kart nič kaj ne veseli, nam piše: „Na podlagi zakona z dne 15./10. 1868., drž. zak. št. 142, pozivljam, da priobčite z ozirom na navedbe v notici Zarje z dne 29. julija t. l., št. 9, stran 6, pod zaglavjem „Glasovi naših prijateljev“ in pod naslovom „Človek z mnogobrojnimi poklici“ v zakonitem roku na istem mestu in z istimi črkami sledeči stvarni popravek: Ni res da angažira Franc Majcen, tajnik JDS v Ljubljani, kadar njegovi nameni niso v skladu z JDS, pristaše drugih strank, n. pr. SKS, da sklepajo resolucije zoper delovanje JDS, marveč je res, da podpisani ne angažiram nobenih strank, tudi Samostojne kmetijske stranke ne, da sklepajo resolucije zoper delovanje JDS. — Ljubljana, 12. avgusta 1922. — Franc Majcen s. r., tajnik JDS. — Čitatelje posimo, da primerjajo uvod popravka s Franchettija pod dnevnimi vestmi v današnji številki Zarje z uvodom popravka g. Majcna, pa bodo hitro spoznali, da sta oba popravka iz ene in iste kovačnice. G. Majcen naj bo le lep miren; ob času bomo prišli z in njegovi zapletkarji ne bodo mogli izbehniti.“

Izvenljubljanskim naročnikom smo danes priložili poštne položnice.

Izdajatelj in odgovorni urednik dr. L. Perič. Lastnik Konzorcij „Zarje“. — Tiska tiskarna J. Blasnik na sl. v Ljubljani.

Najboljše in najvarnejše
naložite svoje prihranke v

Hranilnem oddelku Konsumnega društva za Slovenijo, Ljubljana.

Obrestuje hranilne vloge po
vloge proti 1/2 l. odpovedi po

5 1/2 %
6 %

brez odbitka rentnega in invalidnega davka

Poštni predal št. 13.
Telef. Int. št. 178.

Pošt. ček. rač. št. 10.532.
Brzj. nasl. „Kodes“ Ljubljana

Vloge se lahko vplačujejo osebno ali pa potom položnic v **centrali** v Ljubljani ali pa v **podružnicah**: Celje, Štore, Rogatec, Litija, Kamnik, Tržič, Radovljica, Borovnica, Gorje, Koroška Bela, Sava, Jesenice, Mojstrana, Kranjska gora, Ljubno, Pragersko, Ptuj, Maribor, Ribnica na Pohorju, Fala, Št. Lovrenc na Pohorju, Guštanj, Prevalje, Leše, Mežica, Črna I., Črna II.

Hranilni kapital K 5.000.000. Vlagajmo prihranke v lastno hranilnico!